

УДК 332.1:338.341.1

ББК 65.30

Сус Т.Й.

**ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР КАРПАТСЬКОГО
МАКРОРЕГІОНУ**

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351,
e-mail: inst@pu.if.ua

Анотація. У статті здійснено аналіз сучасної стратегії розвитку аграрної сфери Карпатського макрорегіону. Зазначено, що орієнтація інвестицій на нарощування виробництва зернових та олійних культур, створення транспортної інфраструктури для експорту продукції з низькою доданою вартістю не буде створювати пріоритетів для інвестування в екологічно чисте агровиробництво та виробництво продукції з високою доданою вартістю, зокрема в переробну та харчову галузь.

В сучасних умовах головне завдання місцевих органів влади в плані підвищення конкурентних переваг сільгоспвиробництва полягає в тому, щоб найбільш ефективно використовувати земельні угіддя, унікальні можливості макрорегіону і забезпечити населення достатньою кількістю високоякісних продуктів харчування, а промисловий сектор-сировиною. Розглянуто чинники, які обумовлюють інвестиційну привабливість аграрної сфери. Упродовж багатьох років інвестиційні пріоритети надавалися рослинництву, зокрема вирощуванню високорентабельних культур: ріпаку, соняшнику, зернових та сої. Проаналізовано залучення прямих іноземних інвестицій в аграрну сферу макрорегіону. Окреслено основні проблеми, що перешкоджають широкомасштабному залученню інвестицій в аграрну сферу макрорегіону та потребують вирішення.

Ключові слова: інвестиції, аграрна сфера, інвестиційні пріоритети, стратегія, екологічне виробництво.

Sus T.Yo.

**FEATURES OF INVESTMENT TO THE AGRARIAN SECTOR OF THE
CARPATHIAN MACROREGION**

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 0342752391,
e-mail: inst@pu.if.ua

Abstract. The article analyzes the modern strategy of agrarian sphere development in the Carpathian macro region. It was noted that the orientation of investments to increase the production of grain and oilseeds, the creation of a transport infrastructure for the export of low value added products will not create priorities for investing in environmentally friendly agricultural production and production of products with high added value, in particular in the processing and food industry.

In modern conditions, the main task of local authorities in terms of increasing the competitive advantages of agricultural production is to use the land more effectively, the unique opportunities of the macro-region and provide the population with a sufficient quantity of high-quality food products, and the industrial sector-raw materials. The factors that determine the investment attractiveness of the

agrarian sphere are considered. For many years, investment priorities have been given to crop production, in particular the cultivation of highly profitable crops: canola, sunflower, cereals and soya. The analysis of attraction of direct foreign investments into the agrarian sphere of the macro-region. The main problems, which hinder large-scale attraction of investments in agrarian sphere of macro-region and need to be solved, are outlined.

Key words: investment, agrarian sphere, investment priorities, strategy, ecological production.

Вступ. Реформування аграрної сфери в Україні здійснюється безсистемно, зі зміною пріоритетів та стратегії розвитку. Каменем спотикання залишається ключове питання аграрної реформи – місце аграрної сфери в економічному розвитку України та її роль в світовому виробництві сільгосппродукції. В Україні так і за її межами ведуться дискусії стосовно вибору стратегії розвитку аграрної сфери в умовах загрози світової продовольчої кризи та зменшення площ придатних для ведення сільгоспвиробництва. Сумний досвід приватизації та залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор країн, що розвиваються, зокрема Аргентини, показав хибність надання пріоритетного розвитку аграрному сектору, що базується на експорті сировини. Дана політика в кінцевому результаті окреслила суттєві загрози навколишньому природному середовищу, деградації основного фактора виробництва-землі, зменшення зайнятості на селі, загрози біобезпеці в результаті вирощування ГМО, інтенсивного використання хімічних засобів та подальшого зростання сировинної складової в експорті сільгосппродукції в таких країнах. Результат економічних реформ в Аргентині – оголошення технічного дефолту.

Постановка проблеми. Стан аграрної економіки, зокрема Карпатського макрорегіону, характеризується відсутністю чіткої стратегії інноваційного розвитку та залучення інвестицій для її реалізації. Зростання обсягів аграрного ВВП здійснюється за рахунок нарощування виробництва сировинної продукції з низькою доданою вартістю.

Інвестиції створюють підґрунтя для реалізації стратегії розвитку аграрної сфери та сільських територій, визначаючи процес економічного росту загалом та забезпечення продовольчої безпеки держави, регіону. Стабільний розвиток економіки держави і якісне продовольче забезпечення – це запорука стабільності, добробуту та здоров'я суспільства загалом в сучасних умовах та на перспективу для прийдешніх поколінь. Нині від стратегії та ефективності інвестиційної політики в аграрній сфері залежать стан сільгоспвиробництва, рівень технічної оснащеності сільськогосподарських підприємств, можливості структурної перебудови аграрної сфери, розв'язання економічних, соціальних і екологічних проблем на селі.

Інвестиції є основою для розвитку аграрних підприємств усіх форм власності, переробних підприємств і економіки країни загалом. Сучасну аграрну сферу неможливо уявити без інвестицій, які поширені як у промислово розвинутих країнах, так і у країнах, що розвиваються. Інвестиційна діяльність в аграрній сфері – вирішальний чинник усієї економічної політики держави на селі в плані розвитку сільських територій та забезпечення продовольчої безпеки.

Економічна природа інвестицій зумовлена процесом розширеного відтворення як всередині країни так і за її межами, шляхом використання частини національного доходу та залучення коштів нерезидентів для збільшення внутрішнього валового продукту та впровадження нових технологій.

Теоретичні та практичні аспекти інвестиційних процесів широко досліджуються у наукових працях вітчизняних вчених економістів: І.О. Бланка [1], Н.К. Васильєвої [2], М.Я. Дем'яненка [3], Н.В. Покотильської [4], І.С. Рогаченка [5], Н.О. Татаренка [6], зарубіжних – П. Массе [7], Дж. Бейлі, У. Шарпа [8] та інших.

Світовий досвід свідчить, що аграрна сфера не в змозі розвиватися та бути конкурентоздатною без залучення та ефективного використання інвестицій, як зовнішніх так і внутрішніх. Акумуляуючи приватний, державний або іноземний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних агротехнологій та менеджменту, інвестиції не тільки сприяють формуванню секторальних інвестиційних ринків, забезпечують перетік капіталу в найбільш привабливі та важливі для національної економіки сектори. Крім того, інвестиції, зазвичай, сприяють заходам макроекономічної стабілізації в аграрній сфері та дозволяють вирішувати соціальні проблеми на селі, сприяти розвитку сільських територій.

Мета статті – розглянути особливості інвестицій в аграрний сектор Карпатського макрорегіону та окреслити основні напрями стратегії інвестиційної політики в умовах децентралізації влади.

Результати. Питання сучасного сільського економічного розвитку нероздільно пов'язані з підвищенням інвестиційної привабливості аграрної сфери, зумовленої стійким зростанням сільгоспвиробництва та необхідністю розвитку несільськогосподарських видів діяльності в сільській місцевості. Міжрегіональний перерозподіл інвестиційних ресурсів і залучення іноземних інвестицій в розвиток аграрного сектору зумовлений привабливістю та високим потенціалом сільгоспвиробництва.

В сучасних умовах головне завдання місцевих органів влади в плані підвищення конкурентних переваг сільгоспвиробництва полягає в тому, щоб найбільш ефективно використовувати земельні угіддя, унікальні можливості макрорегіону і забезпечити населення достатньою кількістю високоякісних продуктів харчування, а промисловий сектор-сировиною.

Погоджуємося з думкою відомого норвезького економіста Еріка Рейнарта, який стверджував, що жодна держава ще ніколи не ставала заможною завдяки сільському господарству. Навпаки, його розвиток завжди консервував відсталість.

Виробники сільськогосподарської продукції, як і інших сировинних матеріалів, залежні від попиту тих, хто має сильну переробну промисловість, і від темпів їхнього зростання. Якщо останні потерпають від кризи, стагнації чи просто вповільнення, то перші стають заручниками низьких цін, доходів та темпів розвитку [9, с.171].

Таким чином орієнтація інвестицій на нарощування виробництва зернових та олійних культур, створення транспортної інфраструктури для експорту продукції з низькою доданою вартістю не буде створювати пріоритетів для інвестування в екологічно чисте агровиробництво та виробництво продукції з високою доданою вартістю, зокрема в переробну та харчову галузь. Переробна галузь дозволяє зменшити залежність від часової кон'юнктури на міжнародних ринках продовольства, падіння цін та сприятиме збільшенню валютної виручки від експорту продукції з високою доданою вартістю. Саме переробна галузь дозволяє подовжити терміни реалізації продукції та забезпечити її зберігання, уникнувши загрози втрат та псування. Крім цього, розвиток переробної промисловості дозволяє створити додаткові робочі місця та забезпечити фінансування розвитку сільських територій.

Інвестиційна привабливість аграрної сфери в Україні залежить від екологічного стану території, природно-кліматичних умов та перспектив їх зміни в процесі кліматичних змін, родючості сільськогосподарських земель та забезпеченості їх вологою. Розглядаючи питання екологічних ризиків від інвестиційної діяльності в аграрній сфері, необхідно приймати до уваги той факт, що потенційні інвестори зацікавлені в одержанні максимального доходу від розміщення інвестицій при мінімальному ризику втрати своїх вкладень та зацікавленості розвинутих країн в закупівлі сільськогосподарської сировини і сільгоспкультур з низькою доданою

вартістю та високим антропогенним впливом на навколишнє середовище при їх вирощуванні.

Інвестиційна привабливість аграрної сфери України обумовлена наступними чинниками:

1. Високою родючістю сільськогосподарських земель;
2. Низькою вартістю оренди сільгоспугідь порівняно з країнами ЄС;
3. Ліберальним законодавством в сфері охорони родючості ґрунтів, забруднення навколишнього природного середовища;
4. Незначними штрафними санкціями за порушення природоохоронного законодавства і доволі рідкісними випадками його використання до порушників;
5. Сприятливими природно-кліматичними умовами для вирощування основних сільгоспкультур в умовах зміни клімату;
6. Порівняно низькою нормативною грошовою оцінкою сільгоспугідь;
7. Достатньо дешевою робочою силою та її надлишком на селі в Карпатському макрорегіоні;
8. Пільговою системою оподаткування сільгоспвиробників (до 2016 року прим.автора);
9. Значним експортним потенціалом аграрної сфери;
10. Невизначеністю з ринком землі і сподіваннями інвесторів (в першу чергу вітчизняних) прийняти участь в її купівлі.
11. Вимогами МВФ стосовно скасування мораторію на продаж землі, які пов'язують з наданням чергового траншу.
12. Посиленням вимог стосовно охорони навколишнього природного середовища та збереження родючості ґрунтів в розвинутих країнах, зокрема Європейського Союзу, та обмеження на вирощування сільгоспкультур з високим антропогенним навантаженням (наприкл. соняшник) в цих країнах.

В структурі присутніх в Україні прямих іноземних інвестицій як до війни, так і тепер, переважають інвестиції компаній, зареєстрованих на Кіпрі. На початок 2014 року їхня частка складала 32,7%, а в 2016 році дорівнює 24,4%. Кіпр, Віргінські острови, Беліз – три “класичні” офшори разом відповідають за 29,6% обсягу прямих іноземних інвестицій (38,8% на початок 2014 року) [10].

Залучення інвестицій в аграрний сектор Карпатського макрорегіону в сучасних умовах також базується на максимізації доходів, що в свою чергу призвело до різкого скорочення числа робочих місць на селі, занепаду трудомістких і низькорентабельних видів діяльності, зокрема тваринництва. Характерною особливістю для Карпатського макрорегіону є катастрофічне скорочення поголів'я овець в гірських районах та молочного стада як в сільгоспприємствах так і в особистих селянських господарствах рівнинних і гірських районів. В рівнинних районах інвестиції в основному спрямовуються на розвиток високорентабельних видів діяльності, зокрема свинарство та вирощування експортноорієнтованих культур – соняшнику, ріпаку, сої та кукурудзи. В зв'язку з нестабільною соціально-економічною ситуацією та військовим конфліктом на Сході України спостерігається зниження темпів залучення прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор макрорегіону, які в свою чергу спрямовувались на будівництво елеваторів для зберігання зерна та покращення логістики з доставки вирощеної продукції на експорт (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка прямих іноземних інвестицій залучених в аграрний сектор
Карпатського макрорегіону у 2010-2015 рр. (млн. дол. США)**

Table 1

**Dynamics of direct foreign investments attracted to the agrarian sector of the
Carpathian macro region in 2010-2015 (mln. USD)**

Області	Роки						2015р у % до заг. по Україні
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Закарпатська	2,653	2,00	2,692	5,144	2,618	2,76	0,44
Львівська	121,51	116,71	121,70	39,163	41,74	40,77	6,6
Івано- Франківська	57,2	80,87	91,73	95,64	94,57	78,47	12,72
Чернівецька	2,49	3,16	6,3	9,17	10,51	10,34	1,68
Всього по макрорегіону	183,853	202,74	222,422	149,117	149,438	132,34	21,45
Україна	680,4	730,7	736,3	728,8	776,9	617,0	100

*Розраховано автором на основі [11-18].

Серед областей Карпатського макрорегіону найбільш успішною по залученню прямих іноземних інвестицій є Івано-Франківська область, яка попри скорочення інвестицій, залучила більше половини коштів вкладених в аграрну сферу. Позитивна динаміка із незначним скороченням інвестиційних коштів в 2015 році спостерігається в Чернівецькій області. Поряд з цим відбулося 3-х кратне скорочення інвестицій станом на 2015 рік в порівнянні з 2012 р. у Львівській області. Попри тенденції скорочення прямих іноземних інвестицій, Карпатський макрорегіон є привабливим для інвесторів, його частка в залученні інвестицій складає 21,45%.

Регіональні особливості залучення інвестицій в аграрну сферу України впливають не тільки на спеціалізацію та матеріально-технічне забезпечення аграрного виробництва, а й на результати господарської діяльності та інвестиційну привабливість. Кращі природно-кліматичні умови, зокрема вологозабезпечення, сприяють вищому рівню інвестиційного забезпечення. Інвестиції сприяють формуванню потужного виробничого потенціалу та підвищують конкурентоздатність виробленої продукції. Тому пошук можливостей залучення інвестицій для розвитку аграрної сфери, створення сприятливих умов для вітчизняних та іноземних інвесторів є ключовими у вирішенні проблеми подолання наслідків фінансової кризи, прискорення темпів інвестування сільського господарства [19].

Формування сировинної структури аграрної сфери обумовили особливості інвестування сільського господарства регіонів України та вплив на галузеву структуру освоєних коштів. Упродовж багатьох років інвестиційні пріоритети надавалися рослинництву, зокрема вирощуванню високорентабельних культур: ріпаку, соняшнику, зернових та сої. Частка рослинництва в загальному обсязі інвестицій у розвиток аграрного сектору економіки досягала 70–75% (табл. 2).

Таблиця 2

Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство Карпатського макрорегіону у 2010–2015 рр.

Table 2

Capital investment in the rural, forestry and fishery sector of the Carpathian macro-region in 2010–2015 years.

Область	Роки						У % 2015р до загального обсягу по Україні
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
	млн. грн						
Закарпатська	51	72	56	80	57	97	0.32
Івано-Франківська	202	305	361	439	410	989	3.28
Львівська	295	422	372	432	472	696	2.31
Чернівецька	175	185	195	255	292	288	0.96
Всього по макрорегіону	723	984	984	1206	1231	2070	6.86
Україна	11063	16466	18884	18587	18796	30155	100

*Розраховано автором на основі [11-18].

Серед областей Карпатського макрорегіону питома вага інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство є найвищими в Івано-Франківській та Чернівецькій, проте слід відмітити, що даний показник є дещо нижчим ніж в середньому по Україні (табл. 3).

Таблиця 3

Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство Карпатського макрорегіону у % до загального обсягу в регіоні

Table 3

Capital investment in agriculture, forestry and fisheries of Carpathian Macroregion in % to the total volume in the region

Область	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Закарпатська	2.3	2.4	2.1	3.0	2.2	2.6
Івано-Франківська	4.6	7.2	7.0	9.2	6.0	10.3
Львівська	3.3	3.5	3.3	4.4	4.9	5.2
Чернівецька	10.2	10.3	8.7	11.3	17.3	10.3
Україна	6.1	6.8	6.9	7.4	8.6	11.0

*Розраховано автором на основі [11-18].

Інвестиції в аграрний сектор є менш привабливими в макрорегіоні, що пов'язано з низькою землезабезпеченістю та високою лісистістю. Зростання попиту на ліс та розвиток деревообробки зумовлює притік інвестицій в лісове господарство. Як і загалом по Україні інвестиції спрямовувались в розбудову інфраструктури для зберігання та експорту зернових та завершення розпочатих проєктів з будівництва свинокомплексів та переробних підприємств.

Івано-Франківщина за економічними можливостями займає друге місце серед областей Карпатського макрорегіону, що потенційно забезпечує притік інвестицій в розвиток аграрної сфери.

В області є позитивні приклади результативного застосування як вітчизняного, так і іноземного капіталу Станом на 1 січня 2015 року обсяги прямих іноземних інвестицій у підприємства сільського, лісового та рибного господарства та підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв з початку інвестування склали 438,8 млн. дол. США, з них у підприємства сільського, лісового та рибного господарства – 78,5 млн. дол. США, у підприємства з виробництва харчових продуктів та напоїв – 360,3 млн. дол. США [20].

У 2014 році інвестовано 157,4 млн. дол. США, з них у сільське господарство – 1,3 млн. дол. США та виробництво харчових продуктів – 156,1 млн. дол. США.

Інвесторами підприємств сільського, лісового та рибного господарства є 16 країн світу. Основна частина капіталу вкладена нерезидентами Данії, Польщі, Німеччини та Кіпру.

В той же час незначна частина коштів інвестується в основний фактор сільськогосподарського виробництва-землю (табл. 4).

Таблиця 4

Освоєно (використано) капітальних інвестицій у землю, млн. грн

Table 4

Mastered (used) capital investments in land, UAH million

Область	Роки							Всього протягом 2010-2015рр.	В розрахунку на 1 га с/г угідь протягом 2010-2015 рр. грн. /га
	2010	2011	2012	2013	2014	2015			
Закарпатська	12	14	12	33	44	55	170	423	
Івано-Франківська	11	6	55	8	10	37	127	257	
Львівська	96	66	49	37	60	239	547	540	
Чернівецька	2	3	2	7	4	10	28	62	
Всього по макрорегіону	121	89	118	85	118	341	872	371	
Україна*	1182	2270	1756	1019	999	1442	8668	238	

*без врахування тимчасово окупованих територій.

*Розраховано автором на основі [11-18, 21].

Капітальні інвестиції у землю в Карпатському макрорегіоні за аналізований період були вищими ніж в середньому по Україні, крім Чернівецької області. В розрахунку на 1 га сільгоспугідь капітальні інвестиції у землю були найвищими у Львівській області і протягом 2010-2017 років склали 547 млн. грн. Проте вказані кошти є мізерними в порівнянні з потребами та нормативною грошовою оцінкою землі. Так у Львівській області капітальні інвестиції в 1 гектар сільськогосподарських земель за аналізований період склали 2% нормативної грошової оцінки земель, а у Чернівецькій області – 0,2%.

На нашу думку дана тенденція є наслідком недостатнього контролю з боку держави за станом сільськогосподарських земель. При відсутності агроекологічних паспортів та нормативно-правової бази стосовно збереження родючості землі та

штрафних санкцій при її зниженні або забрудненні не стимулює землекористувачів здійснювати інвестиції в покращення стану сільськогосподарських угідь, проводити протиерозійні заходи, знижувати кислотність ґрунту, що особливо актуально для Карпатського макрорегіону.

Важливим аспектом розвитку аграрної сфери Карпатського макрорегіону є інвестиції у довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва, які забезпечують конкурентоздатність та продовольчу безпеку макрорегіону (табл. 5.).

Таблиця 5

Освоєно (використано) капітальних інвестицій у довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва, млн. грн

Table 5

Mastered (used) capital investments in long-term biological assets of crops – growing and stock – breeding, UAH million

Область	Роки						Всього протягом 2010-2015рр.	У % до загального обсягу по Україні
	2010	2011	2012	2013	2014	2015		
Закарпатська	27	36	19	11	7	12	112	0,82
Івано-Франківська	15	17	9	23	54	34	152	1,12
Львівська	34	68	24	101	93	67	387	2,84
Чернівецька	68	44	59	56	60	70	357	2,62
Всього по макрорегіону	144	165	111	191	214	183	1008	7,4
Україна*	1797	2890	1780	2358	2034	2762	13621	100

*без врахування тимчасово окупованих територій.

*Розраховано автором на основі [21]

Капітальні інвестиції у довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва в Карпатському макрорегіону в 1,16 раза перевищують капітальні інвестиції у землю. Лідером по інвестуванню в обох випадках є Львівська область. Характерною особливістю є високий рівень інвестування у довгострокові біологічні активи рослинництва і тваринництва в Чернівецькій області, що пов'язано з інтенсивним розвитком садівництва.

Основні проблеми, що перешкоджають широкомасштабному залученню інвестицій в аграрну сферу макрорегіону та потребують вирішення нині є:

- нестабільність законодавчої бази;
- непрогнозованість інвестиційної діяльності в умовах погіршення фінансової ситуації країни;
- низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів;
- корупція та негативний інвестиційний імідж країни в цілому;
- низький рівень капіталізації прибутків аграрних підприємств;
- різке коливання цін на міжнародному ринку сільгосппродукції;
- недостатня кількість підготовленого менеджменту для роботи у сфері інвестиційної діяльності в аграрному секторі;
- відсутність реально діючих механізмів страхування інвестиційних ризиків;
- проблеми з поверненням одержаних валютних кредитів в результаті девальвації гривні та банкрутство окремих агрохолдингів;

– відсутність довгострокової інвестиційної стратегії в аграрній сфері.

Нестабільність соціально-економічної ситуації в державі та військовий конфлікт на Сході України негативно позначився на залученні іноземних інвестицій в аграрну сферу макрорегіону.

Висновки. Виходячи з потужного рекреаційного потенціалу Карпатського макрорегіону та його унікальності, при розробці стратегії інвестиційного розвитку аграрної сфери необхідно враховувати ту небезпеку для навколишнього природного середовища, яку несе в собі інтенсифікація сільгоспвиробництва базована на використанні хімічних засобів та врахувати переваги, які має екологічне сільгоспвиробництво. На нашу думку, при реалізації інвестиційних проектів в сільському господарстві необхідно при розрахунку економічного ефекту враховувати шкоду навколишньому природному середовищу, зниження родючості та деградації сільгоспугідь, вартість страхування ризиків деструктивного впливу від господарської діяльності.

В умовах децентралізації влади, органи місцевого самоврядування повинні всебічно надавати інвестиційну підтримку екологічному сільгоспвиробництву, розглядаючи його як важливий фактор в охороні навколишнього природного середовища, розвитку сільських територій і забезпечення населення якісними, здоровими продуктами харчування.

Залучення інвестицій в аграрну сферу саме за таким підходом дозволить припинити гігантоманію в вигляді агрохолдингів, розвивати фермерство та забезпечити ефективне використання сільськогосподарського та рекреаційного потенціалів макрорегіону і одержати значно вищий еколого-економічний ефект в довгостроковій перспективі. В умовах кризових явищ в економіці та дефіциту інвестиційних ресурсів не потрібно ігнорувати досвід розвинутих країн і надавати пріоритети екологічним аспектам діяльності аграрної сфери перед сумнівними економічними вигодами.

1. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент: підручник / І.О. Бланк, Н.М. Гуляєва. – К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2003. – 398 с.
2. Васильєва Н. К. Галузеві й регіональні аспекти інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрних підприємств / Н. К. Васильєва // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 3. – 264–268.
3. Дем'яненко М.Я. Державна підтримка як фактор забезпечення / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2013. – №6. – С. 3–9.
4. Покотильська, Н. В. Інвестиційний клімат регіону та його вплив на розвиток аграрного виробництва / Н. В. Покотильська, В. П. Заборовський, О. М. Деренко // Економіка та управління АПК. – 2010. – Вип. 4 (81). – С. 106–108.
5. Рогаченко, І. С. Інвестиційна діяльність в аграрному секторі Черкащини / І. С. Рогаченко // Економіка АПК. – 2011. – № 10. – С. 80–84.
6. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: навч. посіб. / Н.О. Татаренко, А.М.Поручник. – К. : КНЕУ, 2000. – 160 с.
7. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капиталовложений / П. Массе. – М., 1971. – 242 с.
8. Шарп У.Ф. Инвестиции / У.Ф. Шарп, Г. Дж. Бэйли; пер. с англ. – М. : Инфра-М, 1997. – 1042 с.
9. Ерік Райнерт. Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними. – К. : Темпора, 2015. – 444 с.
10. Аверчук Р. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир / Р. Аверчук // VoxUkraine. – Режим доступу : <https://www.voxukraine.org/2017/01/12/investments-in-ukraine-ua/>
11. Розвиток села Івано-Франківщини. Статистичний збірник. м. Івано-Франківськ, 2015. – 325 с. – Режим доступу : <http://www.ifstat.gov.ua>
12. Головне управління статистики у Закарпатській області. – Режим доступу : www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/zez/index.html
13. Експрес випуск Головного управління статистики у Закарпатській області : Прямі інвестиції Закарпатської області у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uz.ukrstat.gov.ua/press/2015/expr_v038.pdf

14. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності : Статистичний збірник Головного управління статистики у Закарпатській області ; за ред. Г.Д. Гриник. – Ужгород, 2013. – 115 с.
15. Сільське господарство Львівської області: Статистичний збірник Головного управління статистики у Львівській області ; за ред. Л.Р. Шалай. – Львів, 2014. – 165 с.
16. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Чернівецької області у 2015р. Статистичний бюлетень Головного управління статистики у Чернівецькій області ; за ред. Н.І. Шарової. – Чернівці, 2015. – 24 с.
17. Регіони України 2016. Статистичний збірник ; за ред. І.М.Жук. – К., 2016. – Ч.ІІ. – 692 с.
18. Сільське господарство Івано-Франківської області: Статистичний збірник Головного управління статистики у Івано-Франківській області ; за ред. Ю.О. Макара. – Івано-Франківськ, 2014. – 145 с.
19. Шевчук В.Я. Основи інвестиційної діяльності / В.Я. Шевчук, П.С. Рогожин. – К. : Генеза, 1997. – 384 с.
20. Сільське господарство Івано-Франківської області: Статистичний збірник Головного управління статистики у Івано-Франківській області ; за ред. Ю.О. Макара. – Івано-Франківськ, 2015. – 125 с.
21. Капітальні інвестиції в Україні у 2010-2015 роках. Статистичний збірник ; за ред. І.С. Петренко. – К., 2016. – 116 с.

References

1. Blank, I.O., and N.M. Guliaiev. *Investment Management*, Kiev. nat. trade.- econ. un-ty, 2003.
2. Vasilieva, N.K. “Branch and regional aspects of innovation and investment model of agrarian enterprises development.” *State and regions. Series: Economics and Business*, no. 3, 2011, pp. 264-268.
3. Demianenko, M.Ya. “State support as a support factor.” *Economy of agroindustrial complex*, no. 6, 2013, pp. 3-9.
4. Pokotils'ka, N.V., Zaborovskiy, V.P., and A. M. Derenko. “Investment climate of the region and its influence on the development of agrarian production.” *Economy and management of agrarian and industrial complex*, issue 4 (81), 2010, pp.106-108.
5. Rogachenko, I.S. Investment activity in the agrarian sector of Cherkasy region.” *Economy of agroindustrial complex*, no. 10, 2011, pp. 80-84.
6. Tatarenko, N.O., and A.M. Poruchnyk. *Investment Theories: teach. manual*, KNEU, 2000.
7. Masse, P. *Criteria and Methods for Optimal Definition of Investment*, 1971.
8. Sharp, W.F., and G. J. Bailey. *Investments*, Infra-M, 1997.
9. Rainert, Erik. *How rich countries have been enriched ... and why poor countries remain poor*, Tempora, 2015.
10. Averchuk, R. “Direct Foreign Investments in Ukraine: War and Peace.” VoxUkraine, www.voxukraine.org/2017/01/12/investments-in-ukraine-ua/ Accessed 25 Apr. 2017.
11. *Development of the village of Ivano-Frankivsk region. Statistical Collection*, 2015. The Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Region, www.ifstat.gov.ua. Accessed 25 Apr. 2017.
12. The Main Department of Statistics in the Transcarpathian Region, www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/zez/index.html. Accessed 26 Apr. 2017.
13. “Express release of the Main Directorate of Statistics in the Transcarpathian Region: Direct Investments of the Transcarpathian Region in 2014.” State Statistics Service of Ukraine, www.uz.ukrstat.gov.ua/press/2015/expr_v038.pdf. Accessed 20 Apr. 2017.
14. *Investments in foreign economic activity: Statistical collection of the Main Department of Statistics in the Transcarpathian region*, edited by G.D., 2013.
15. *Agriculture of the Lviv region: Statistical collection of the Main Department of Statistics in the Lviv region*, edited by L.R. Chalay, 2014.
16. *Investments of foreign economic activity of Chernivtsi region in 2015. Statistical bulletin of the Main Department of Statistics in Chernivtsi region*, edited by N.I. Sharova, 2015.
17. *Regions of Ukraine 2016. Statistical collection*, edited by I.M. Zhuk, 2016.
18. *Agriculture in Ivano-Frankivsk Region: Statistical Collection of the Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Region*, edited by Yu.O. Makar, 2014.
19. Shevchuk, V.Ya., and P.S. Rogozhin. *Fundamentals of investment activity*, Genesis, 1997.
20. *Agriculture in Ivano-Frankivsk Region: Statistical Collection of the Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Region*, edited by Yu.O. Makar, 2015.
21. *Capital investment in Ukraine in 2010-2015. Statistical collection*, edited by I.S. Petrenko, 2016.

Рецензенти:

Баланюк І.Ф. – д.е.н, проф, зав кафедри обліку і аудиту ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”;

Щур Р.І. – к.е.н., доцент кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.